

стилістики, словотвору, історії мови, діалектології, теорії комунікації.

Беручи до уваги досягнення українського, російського та угорського мовознавства, фахівці Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка уклали новий важливий словник, який відповідає науковим вимогам, що висувуються до такого типу лексикографічних праць, і може бути рекомендований до друку.

проф.Мегела І.П. (Київ, Україна)

НОВЕ СЛОВО ПРО ПОЛОНІСТИКУ:
Рецензія на книгу Войцевої Олени Андріївни
«ВОДОГОСПОДАРСЬКА ЛЕКСИКА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ: ВІД
ДАВНИНИ ДО СУЧАСНОСТІ»
(Чернівці : «Букрек», 2010. – 424 с.)

Наукова праця О. А. Войцевої перебуває в площині сучасних славістичних досліджень та охоплює широке коло лінгвістичних і лінгвокультурологічних питань, що стосуються фундаментальних проблем, пов'язаних із зародженням та розвитком спеціальних мовних одиниць. Проблеми історико-етимологічного вивчення словникового складу мови присвячені праці М. І. Толстого, О. М. Трубачова, Вяч. Вс. Іванова, Т. О. Черниш, В. Г. Таранця та інших вчених. Рецензована монографія втілює науковий досвід та поєднує діахронний і синхронний методи до аналізу і опису системи водогосподарської лексики (ВГЛ) у польській мові. Метою роботи є встановлення закономірностей у розвитку спеціальних лексем, які позначають у польській мові реалії водного господарства.

Оскільки термінознавчі напрями дослідження остаточно ще не оформились, авторка, спираючись на роботи О. О. Реформатського, Д. С. Лотте, О. С. Герда, В. М. Лейчика, С. В. Гриньова, Л. О. Симоненко, І. М. Кочан, Т. Р. Кизка, З. Стоберського, В. Новицького, С. Гайди та ін., зупиняється на загальноприйнятих положеннях, систематизує їх, розглядає природу терміна взагалі, типологію спеціальної лексики, пропонує найбільш оптимальні терміни та використовує у своїй роботі сучасні підходи до аналізу спеціальної лексики, зокрема лінгвокультурологічний і антропологічний. Визначені специфічні риси, які відрізняють науково-технічну метамову і загальнолітературну мову, зокрема незалежність спеціальної лексики від контексту, її стилістична нейтральність, більший ступінь стійкості наукових понять, що впливає на системну організацію термінології, на виникнення номенклатурних знаків, тенденція до закріплення певного поняття за одним терміном, можливість регламентації терміносистеми тощо. Проведене у монографії дослідження лексики водного господарства дає змогу простежити еволюцію свідомості й мислення людини, реконструювати процес розвитку науково-технічних знань у судноплавній галузі, який відбувався шляхом послідовної зміни наукових поняттєвих систем, відображених у мовних (термінологічних) одиницях. О. А. Войцева наголошує на існуванні водогосподарської прототермінології в польській мові, яка оформилась унаслідок спеціалізації загальновоживаної лексики індоєвропейського та праслов'янського походження. Тим самим монографія є вагомим внеском у розвиток славістичних студій і загальних, теоретичних основ термінознавства.

На сьогодні в славістиці ще не були предметом спеціальних монографічних студій обрані О. А. Войцевою лексико-тематичні розряди, а саме назви плавальних засобів, найменування конструкції плавальних засобів, назви риболовних знарядь. Проведення такого дослідження вимагало не лише глибокого знання спеціальної літератури (про це свідчить бібліографія, додана до монографії – понад 730

одиниць), а й обізнаності в галузі морського і річкового судноплавства, знання реалій галузі водного господарства взагалі.

У монографії висвітлено багатство польської номінації у складній та специфічній сфері життя людини, пов'язаній з використанням водних ресурсів, щодо передачі науково-технічних назв. Позитивною рисою роботи є те, що у ній подано інформативно насичений фактологічний матеріал з інших слов'янських мов (української, російської, білоруської, болгарської, чеської тощо). Особливу увагу приділено питанням співвідношення зовнішньо- та внутрішньомовних чинників у становленні та функціонуванні лексики водного господарства польської мови, її мотиваційним, ономастологічним та словотвірним особливостям. Обґрунтовано положення про значення польських питомих джерел як основи для утворення термінології водного господарства. Авторка зазначає, що для номінації понять різних спеціальних галузей використовуються іншомовні запозичення з латинської, голландської, німецької та інших мов, які асимілюються на ґрунті польської мови.

Монографія складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та покажчика водогосподарської лексики.

У першому розділі «Сучасні напрями дослідження спеціальної лексики» подано огляд наукових праць та проаналізовано питання, пов'язані з вивченням ВГЛ. З'ясовано, що історичні зміни в термінології водного господарства польської мови, синонімія, метафоризація, метонімія як шляхи розвитку зазначеної лексики передусім на етапі її становлення становлять важливий і цікавий матеріал, який дозволяє зрозуміти мовні зміни взагалі. Слід зазначити, що читача монографії зацікавить історія спеціальних слів, таких, як *пліт, човен, корабель, судно, вітрило, корма, будка* тощо, а також події, пов'язані з розвитком водного господарства у Польщі.

Структуру ідеографічної сфери водного господарства детально розглянуто у другому розділі «Динаміка вербальних засобів польської мови, як позначають реалії водогосподарської системи». Авторка описує особливості номінації назв плавальних засобів, назв конструкцій плавальних засобів, назв риболовних знарядь, назв дій субекта і переміщення об'єкта по воді, назв виконавців дії за лексико-семантичними групами згідно зі словником, укладеним О. А. Войцевою (5393 лексичних одиниць). Розділ містить спостереження, узагальнення, переконливі висновки, які дозволяють наочно представити шляхи еволюції мікрогруп судноплавної лексики в польській та інших слов'янських мовах. Виявлені дослідницею закономірності у структурній організації ВГЛ, здобутки, що стосуються мотивації спеціальних назв, та отримані результати мають важливе значення для розвитку славістики.

Особливої уваги заслуговує третій розділ «Моделювання спеціально орієнтованої картини світу польськомовного моряка», у якому вперше проводиться реконструкція фрагменту картини світу моряка, носія польської мови, в історичній перспективі: здійснюється аналіз ключових ментальних одиниць, характеризуються структура, архаїчний та сучасний зміст концептів «море» (с. 240–248), «плавальний засіб» (с. 253–255), які об'єктивуються в мариністичному дискурсі. Показано відбиток, що його накладає професійна діяльність моряків на спеціально орієнтовану картину світу. Переконливо і яскраво О. А. Войцева висвітлює систему цінностей носіїв морських традицій, в т.ч. показує, як у субкультурі моряків у професіоналізмах та жаргонній лексиці вербалізоване уявлення про специфіку праці та ціннісні орієнтації (див., наприклад, «серію» оцінних жаргонних назв митників *piranie, psy gończe, sarańcza* та ін. – с. 271).

Четвертий розділ «Етапи розвитку водогосподарської лексики польської мови» присвячено дослідженню п'яти етапів в історії ВГЛ (передісторичний – X/XI ст. до 1564 р., формування термінології водного господарства – 1564 р. до II пол. XVIII

ст., розвиток водогосподарської термінології – II пол. до поч. XX ст., уніфікація і стандартизація водогосподарської термінології – поч. XX до I пол. XX ст., сучасна водогосподарська лексика – II пол. XX ст. до нашого часу), впордовж яких виникла, трансформувалась, ускладнювалась зазначена лексика.

У п'ятому розділі «Шляхи формування водогосподарської лексики» проаналізовано лексику питомого і іншомовного походження. Скрупульозний аналіз розглянутих термінів за походженням, здійснений дослідницею, дав змогу показати не лише продуктивність запозичень з різних мов, а й хвилі цих запозичень у часі (див. с. 304) та кількісну потужність ЛСГ, що виділяються серед запозичених слів (с. 305). В зазначеному розділі подано класифікацію запозичень (5.2) та особливості їх асиміляції у ВГЛ (5.3).

Завершують монографію загальні висновки, які відображають результати виконаного О. А. Войцевою дослідження.

Представлена монографія, безперечно, заслуговує на високу оцінку, отримані нові теоретичні результати мають суттєве значення не тільки для лінгвістичної полоністики, а й для подальшого дослідження номінативного фонду спеціальних субсистем інших слов'янських мов. Вона матиме практичне значення при перекладі спеціальних текстів; укладанні перекладних словників та спеціальних термінологічних словників; може бути використана при вивченні польської мови, в науковій роботі аспірантів і при написанні студентських наукових робіт.

проф.Тропіна Н.П. (Херсон, Україна)

ПАМ'ЯТІ УЧЕНОГО: ОЛЕКСАНДР ФЛАКЕР

На світанку, 25.X.2010, відійшов у вічність великий учений і щирий друг України, людина високого благородства, рідкісної ерудиції, в науці вимоглива до себе й до інших, академік **Олександр Флакер / Flaker, Aleksandar** (24.VII.1924, Białystok, Польща – 25.X.2010, Zagreb) - видатний хорватський філолог-славіст, один з провідних славістів у Європі і світі, літературознавець (теорія та історія літератури, порівняльне вивчення літератур, в першу чергу слов'янських, співвідношення літератури й мистецтва, зокрема живопису, інтеркультуральність), перекладач, есеїст, з 1975-го р. академік ХАЗУ (Хорватська академія наук і мистецтв), Словенської АН та почесний член Угорської АН; багаторічний завкафедри російської літератури філософського факультету Загребського університету і директор Інституту літератури, один із засновників Загребської стилістичної школи, організатор (понад 30 років) щорічних Міжнародних симпозіумів (Флакерівських), на які приїждять учені з різних континентів, головний редактор 9-томного *Понятійника російського авангарду (Pojmovnik ruske avangarde)*, 6-томного *Загребського понятійника культури XX ст. (Zagrebački pojmovnik kulture XX. st.)* та ін., укладач численних антологій і збірників, викладач провідних університетів Європи й Америки, який публікувався в Хорватії та за її межами, багато перекладав, особливо з російської та української мов.

Олександр Флакер – знавець германських, романських і майже всіх слов'янських мов, автор біля 1000 вагомих наукових праць, більшість з яких завдяки його теоретичним постулатам, власним методологічним прийомам, нетрадиційним підходам і висновкам відкрила нові напрямки і стала дороговказом у науці (*Стилі і епохи / Stilovi i razdoblja*, 1964 (у співавт. зі З. Шкробом), *Російські класики XIX ст. / Ruski klasici XIX. st.*, 1965, *Літературні порівняння / Književne poredbe*, 1968, *Стильові формації / Stilske formacije*, 1976, *Поетика заперечування /*